

עשרת הלכות מצה ומרור הדברות קלה

אמרינן לר"א ב"ע ולא קאמר אבל מצה אחר חצות לא יצא ש"ס הלכה כר"ע ופסחא אחריתא אשכחן יג) כר"ע דתנן כל דבר שמצותו בלילה כשר כל הלילה ואמר'י' עלה לאתווי אכילת פסחים ודלא כראב"ע (רענ) והוא דברכות ואיתשל מ"ס אין מברכין במצה כל ו' בדרך שמברכין על האכילה דהא (רעד) נמר'י' מהר"י וליה ראשון הובנה במאן ואילך רשות ומסתברא בסוכה כי בעי למיכל בסוכה (רעה) איכא עליו מ"ע דבסוכות תשבו אבל גבי מצה כי בא למיכל ליכא עליו מ"ע דמצה אלא לאו דבכל תאכל חמץ (רעו) ואין מברכין אלאו:

בזוג לו (רעו) כוס שלישי מברך על מונו. רביעי נומר עליו את ההלל. בין הבוסות הללו אם יצא לשותות ישתה בין שלישי לרביעי לא ישתה. ירוש' (רעה) למה בשביל שלא ישתכר והלא כבר משוכר הוא ויין בשבתין המוון אינו משכר. ויין שלאחר המוון משכר וישכח לנמור את ההלל ויחטא. מעבא משום שברית אבל משום דאין מפטירין אחר הפסח אפיקמן לא קאמר (רעט) ש"ס דין אינו מציק מעם מצה אע"פ דאיכא למימר דס"ל דמפטירין (רפ) אמן לא אשכחן בגמרא דאסור אלא אכילה אבל (רפא) שתיה לא שררי כוס רביעי נומר עליו את ההלל ואומר עליו (רפב) ברכת השיר ר"י אמר יהללך ר' יוחנן אמר נשמת כל חי (רפג) וחותם בישתבח ומדקאמר ברכת השיר ש"ס ברכה היא וחותמין עליו מלך מהולל בתשבוהות (רפד) ומנהג פרב יהודה. וקשאי לן אמאי אינה פותחת בברוך (רפה) הא אינה סמוכה לחברתה דאלו ישתבח (רפו) סמוכה לברוך שאמר אבל האי לא (רפז) וריסו לה להא דברכות יד) הושע ה' את עמך ויהיה כל צרכיהם לפניך בא"י שושע תפלה לרבינו צמח (רפח) לנמור את ההלל בלילי פסחים אין מברכין ולמה

הדביר

יומר מזה והך דלחיוסו מקימן הס דבני רבינו דמפרש ליה סהס מתניתין כותי' (רעב) ובלחיוסו מקימן סהס כ"י. ו"ז ב' וס' כ"ז ב' ועיין הוס' פסחים כ"ז ד"ה דמר רבא כ"ו וס' דבזמנים כ"ז ב' ד"ה וזכ"א כ"י ומתלה כ"א ח' ד"ה לאתווי כ"י וס' דפסחים כ"י מ' ועיין בח' הרשב"א דברכות ט' ח' ועיין ר"ן בפסחים שם ובספ"ד דמגילה ועיין ס' הע"ז סעי' ח' (רעג) והוא דברכות באן חסר מאמר שלם וכוננו ליישב דברי הס"ס דברכות ט' ח' דהתם ליסתם כראב"ע וחבל על דאבדן כ"י: (רעד) דהא נחמין מהדרי' סוכה כ"ז ח' (רעה) איכא עלי' מ"ע דסוכות כ"י. עיין מ"ה ס"ף ס' חל"ע הובא זה בשם מהר"ל יע"ש וסא מרבינו ועיי' בצעל סמאד סילי' פסחים ס"ט ע"ס אחר דבסוכה ח"א לו של לישן כלל ככל יומי דסוכות וע"כ חייבתו הסוכה לישן בסוכה אבל כן אפסר לו לחיות בלא חבילה מלא יע"ש וע"ע בכלבו ע"ס אחר וסא כי לא לאכיל ולא ליבדך משא"כ התם אמת דהאכילה הוא להגאחו אבל הישיבה בסוכה היא שלא להגאחו: (רעד) ואין מברכין אלא: עיין לעיל בח"א מה' ברכת חתנים חות ח"ח: (רעד) כ"ס שלישי כ"י. שם בפסחים ק"ז ב': (רעה) למה בשביל שלא ישתכר כ"י. שם ה"ז והובא שם בחו': (רעט) ש"ס דין אינו מפסיק כ"י. עיי' ברה"ט ס' ל"ג וס' ל"ד יע"ש הויטו כ"י וברא"ש ס' פ"ז ד"ל: (רפ) דמפטירין אחר מלא חנן לא חשכין כ"י כ"ל ור"ל חף וי"ז ד"ל: דהויטו כ"י כ"ל כמר זוטרא בש"ס דין ק"כ ח' וכבר נתבאר בזה רס"ח דלא ק"ל ביות' בזה: אך מ"מ הא לא מליני בש"ס דידן דאסור בשתי' עיי"ש ברה"ט ס' ל"ג ולדינא עיין ס' תפ"א (ועיין ס' תמים דעים ס' ל'): (רפא) אבל שתי' לא שנינו כ"ס רביעי נימר כ"י כ"ל: (רפב) ברכת השיר מאי ברכת השיר ר"י אמר יהללך כ"י כ"ל: שם ק"ח ח': (רפג) וחוסם ביסתחב כ"י. משתע ק"א דס"ל כ"י כ"ל כ"ס סוכה בתוס' ד"ה ר' יוחנן כ"י וברא"ש ס' ל"ב אבל אין מזה הכרע כ"ס ומש"כ וחוסם מלך מהולל בהשבחית משמע ק"א דחוסם דברכות יהללך ועיין בס' הפרדס ס' ק"ב שם מבוחר דחוסמין בשניהם ועיין בס' המנהיג ס' פ"ט ועיין ברה"ט ס' ל"ב כ"י ג"כ דחוסמין מלך מהולל בהשבחית וע"כ דקאי על יסתחב וכ"ה בעיר ס' ת"פ: (רפד) ומנהג כרד יהודאי כ"ה דעת הרי"ף וכ"ה בסידורו של רע"א אבל אין כן דעת הרשב"א וכ"ה בפרדס ס' ק"ג דחוסמין דהלל ביהללך בא"י מלך מהולל בהשבחית ואחר נשתחב חוסמין ביסתחב מלך חי ושלמים יע"ש: (רפה) הא ליה סוכה סוכה לחברתה כ"י. עיין לעיל בה' סוכה בח"א חות יע"ש היטיב: (רפז) סוכה לברוך שחמר כ"י. עיין הוס' דברכות מ"ו ח' ד"ה כל הצרכים כ"י ובפסחים ק"ד ב' ד"ה חוץ מברכה כ"י ועיין ברי"ף ור"א ס' פ"ה דברכות ס' ה' ועיין בס' הפרדס ס' ה' ועיין ס' ל"ד סעי' ח' יע"ש: (רפו) ודינו לא דברכות כ"י. עיין בחוס' דברכות י"ד ח' ובתוס' פסחים ק"ד ב' ד"ה חוץ מברכה כ"י יע"ש היטיב ועיין בחר"י ריש דברכות ש"ל כיון דמקמינה סוכה לחברתה חף שחינו ואמר סוכה לית לן עין בה' היטיב ולפי"ן לק"מ ו"ל דלחשך לזר כיון רבינו ג"כ יע"ש ד"ה סוכה היטיב ח"א מתפלל הדך יע"ש וכן כיון יומר ועיין בר"ן כאן יע"ש היטיב: (רפח) לנמור את

קודם הגדה (רנד) וסנהג בבלי אחר ששתה כוס שני ומנהג (רנה) להצניע תחת המפה וזר לצדירות בשמלותם ונהגו לברך (רנו) על השלימה המוציא ועל הפרוסה אכילת מצה. ומסתבר (רנז) המוציא ואכילת מצה מברך כא' כראמ"י' (רנח) ברכת הלחם של מצה וברכת הוין של קירוש היום ש"ס דומיא דקידוש בב"ק ובוצע אותה או שתיהן כאחת כדנרס' חזינן לרבא (רנט) דנקיט תרתין ובצ"ע דהא וכתב ר"ח (רס) מסתברא אפרוסה ויש אוסרים אשלימה ונאון אמר אם (רסא) הביאן לפנינו פתיתין ושלימין בפסח אע"פ שאין הדר כיון דקרי' ביה לחם עוני מניח פרוסה בתוך שלימות ובוצע אבל אם מניח לפניו שלימין ל"צ פרוסה בתוך שלימות אלא בוצע אב' שלימות כשאר יו"ט אלא מיהו מנהגא דעלמא להניח פרוסה בתוך שלימה ולא ידעינן (רסב) בדוקא אי נהני הכין או כי היכי דסליק אדעתין והלכך מברך ברכת המוציא והמצה ואוכל בהסבה יש שמשבילין בחרוסת (רסג) ובתר הכין מברך על אכילת מרור (רסד) ומשביל בחרוסת והסבה (רסה) ל"צ והדר כרך מצה ומרור ואכיל בלא ברכה כהילל (רסו) ואכיל בהסבה ובתר דאכלו קל צרכיהן יאכל (רסז) כזית ומצה שמורה ובתר הכין לא טועמין כלום בר (רסח) מכא דבהמ"ז ונקטינן כל"ק דנמרא דאמר אין מפטירין אחר הפסח אפיקמן וכ' רבי' אלפסי לישנא קמא אליבא דנמרא ל"ב דמר זוטרא דברכתיונא ומסתברא טעמא משום דקי"ל דכל היכא (רסט) דאיכא תרי לישני בנמרא בשל תורה הך אחר המחמיר בשל סופרים הך אחר המיקל. ומצה בזה"ז דאורייתא היא אמר רבה אבל מצה בזה"ז (רע) אחר חצות לרבי אליעזר ב"ע לא יצא י"ח ופי' ר"ח (רעא) כראב"ע דסתם מתני' כוותי' (רעב) ובאורו מקימן תנן ואינו נאכל אלא עד חצות ומסתברא מדקא

נתיבות שמואל יג) ל"ל דלא כראב"ע: יד) ברכות כ"ה ב':

פתח

עיין בס' הפרדס ס' ק"ב ק"ג וס' המנהיג ס' ע"ד וברא"ש דסנהג הסדר וס' הע"ז סעי' ו': (רנד) ומנהג בבלי אחר כ"י. כ"ה דבזמנים פ"ח מה' חתך ומלא ה"ו: (רנה) להניע תחת המפה כ"י עיין וז"ל ח"ב ק"ח ב' ועיין בכל המנהגות כלייתו בזה' כ"י וס' ס' הע"ז סעי' ו' וס' הע"ז סעי' ח': (רנו) על השלימה המוציא ועל הפרוסה כ"י עיין הוס' דברכות ל"ט ב' ד"ה כלל מודים כ"י ובתוס' פסחים קט"ז ח' ד"ה מה דרכי כ"י יע"ש היטיב וברא"ש שם ס' ל' ועיין בש"ס ס' רפ"ז שלא כ"כ יע"ש היטיב ועיין בס' המנהיג ס' ע"ז וס' הפרדס שם וס' יע"ש היטיב ועיין בס' המנהיג ס' פ"ב: (רנז) המוציא ואכילת מלא מברך כא' כ"י. עיי' הוס' שם דברכות וס' בפסחים יע"ש היטיב: (רנח) ברכת הלחם של מלא מברכה וס' כ"י. ר"ס כ"ב ב' ועיין לקמן חות ח"ח: (רנט) דנקיט תרתין ובצ"ע דהא שם דברכות ל"ט ב' ובשבת ק"ז ב': (רס) מסתברא אפרוסה וי"א אשלימה. כ"ה בר"ח בפסחים קט"ז ב' והנה מבוחר מדבריו דתרוויא דברכות אחד מלך מברכין או שניהם אפרוסה או שניהם אשלימה ועיין בס' תמים דעים ס' ל"א: (רסא) הביאן לפנינו פתיתין כ"י. זו הדעה הובא ג"כ בהמ"מ פ"ח ס' יע"ש וסא שיד זה דברכות דשם הובא דין דפתיתין ושלמים וע"ז קאי' ועיין היטיב בח' הרשב"א דברכות שם יע"ש: (רסב) ולא ידעינן בדוקא כ"י. ל"ל כי זהו מדברי הנאון שמתא' וס' הנאון מנהגא דעלמא להניח פרוסה דחוקא אבל לא ידעינן כ"ל לעשות דאולי מחמת טעית נהגו כך משום דבנינו כפשוטה ובאמת לא כן הוא רק דקאי על פתיתין ושלמים או דילמא ברור להם דקבלה בכ"ס מעיקר הלכה ולפי"ן ל"ל להניח שכל"ל ולא ידעינן אי נהגו הכין בדוקא או כי היכי דסליק אדעתין והלכך מברך כ"י: (רסג) ובתר הכין מברך כ"י. וכ"ה בטע"ס ס' הע"ז סעי' ח': (רסד) על אכילת מרור ויש שמברך על אכילת מרור וס' מניח בחרוסת והסבה כ"י. כ"ל: וס' מלשון כרמ"ס בש"ס ס' יע"ש וכ"ה ברה"ט ב' הסדר וכ"ה בסידורו של רע"ז וס' הפרדס ס' ק"ב וק"ג וס' המנהיג ס' ע"ח וכ"ה בפיוטיו של ריט"ע יע"ש: (רסה) והסבה ל"צ כ"י. כבר נתבאר למעלה חות ק"ז דמרור ח"ל הסבה ועיין בס' הע"ז ס' ת"פ ס' ק': (רסו) ואכיל בהסבה. עיי' ס' הע"ז סעי' ח': (רסז) כזית מלא סמורס כ"ל. עיי' ס' הע"ז סעי' ח': (רסח) מכא דנמרא וס' וסא דהלילה ונקטינן כל"ק דנמרא דאמר אין מפטירין אחר מלא אפיקמן כ"ל יע"ש ק"ט ב': (רסח) דאיכא תרי לישני כ"י. עיין ע"ז ח' ח' ובתוס' שם ועיין לעיל ה' סופר ח"א חות כ"ה אבל ל"ל מאי ש"ל רבינו עזמא משום דהוא דאורייתא דהא מלא בזה"ז דאורייתא הא מ"מ ליסור דאין מפטירין היא מדברנן ועיי"ש ברשב"א ש"ל דהא מדאורייתא לפי שבעינן שיכא נאכל על הסבב יע"ש אבל עיי' בתוס' פסחים ע' ח' ד"ה לאו חובה כ"י ש"כ דס' הריב"א דהא דאורייתא נאכל רק על הסבב הוא מדברנן יע"ש אבל מרשב"א שם לא משמע כן. שום מלאחי כעין זה בקרנ"ס בזה"ז ס' ס' ס' בזה"ז יע"ש היטיב: (רע) אחר חצות לרבי אליעזר ב"ע לא יצא וספק ר"ח כראב"ע דסתם מתני' כוותי' ור"ח לא כ'

אוצר החכמה